

SILVIA BYSTRICĀNOVĀ

TRI DNI DO RAJA

Silvia Bystričanová

Tri dni do raja

Silvia Bystričanová

Tri dni do raja

slovar

Copyright © Silvia Bystričanová 2017
Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o.,
Bratislava 2017

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie reprodukovat ani šíriť v nijakej forme ani nijakými prostriedkami, či už elektronickými, alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného alebo budúceho informačného systému a podobne bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN 978-80-556-2791-5

*Túto knihu venujem tým, ktorí žijú svoj obyčajný život
s vedomím, že obyčajné je najvzácnejšie.*

*Tým, ktorí vedia, že vzácne je milovať tých, ktorí
to potrebujú, a občas si mylne myslíme, že si to nezaslúžia.*

1. kapitola

Vždy to chcela. Od detstva túžila, aby sa na ňu ľudia pozerali. Nepýtali sa na nič, iba sa pozerali. Vedela, že ak budú pozorní, povie im všetko. Vedela, že to vie. Prihovárať sa ostatným spôsobom, ktorý nikoho nenechá na pochybách, že má výnimočný talent, dar rozprávať aj bez slov. Každú skúšku v divadle vnímala ako príležitosť ukázať režisérovi, že je sto-percentne pripravená, sústredená na vlastný výkon aj na partnerstvo s kolegami hercami. Plešatú speváčku uviedli prvýkrát v Théâtre des Noctambules pred šesťdesiatimi rokmi, ale je to veľmi aktuálna hra aj dnes. Lipnutie na konvenciách v čase, keď všetci rozprávajú a nikto nikoho naozaj nepočúva. Valentína žila s postavou už niekoľko týždňov a dovolila jej, aby jej vošla do hlavy aj pod kožu. Myslela ako postava pani Smithovej a po každom emocionálnejšom predstavení si uvedomila, že ju to istým spôsobom poznamenáva a zanecháva na nej nepatrnú stopu, ktorú zo seba nikdy nezmyje. Byť niekým iným ju pomaly, ale isto robilo inou. Vedome sa nútila nechať pani Smithovú v divadle a domov sa vrátiť ako Valentína Braunová. Mladá žena, ktorá chcela byť úspešnou herečkou, ktorá chcela niekomu dovoliť, aby ju miloval

svojskú a veľa sa nepýtal. Ten niekto zatiaľ neprišiel a ju to zvlášť netrápilo. Reflektor bol nastavený tak, aby osvetlil sedačku, na ktorej mala sedieť takmer počas celého predstavenia. Mala na sebe kostým, ktorý jej pridával vek, a účes odhaľujúci znamienko pod uchom. Starostlivo ho ukrývala pod vlasmi, akoby nechcela nikomu ukázať nedokonalosť, ktorá nedokonalosťou nikdy nebola, ale ona ju od detstva tak vnímala. Uvedomovala si, že jej účes nepristane. Vedela, že ju maskérka nemá rada, pretože jej to videla na tvári vždy, keď sa k nej naklonila, aby ju nalíčila a učesala. Zo začiatku sa bránila, argumentovala a neskôr aj naliehavo prosila, ale veľmi rýchlo pochopila, že to nemá význam. Postave pani Smithovej to neublížovalo a jej ego si zvyklo. Posledné týždne sa rozhodla mlčať a trpezlivo znášať dotyky niekoho, kto ju nemal rád a ona nevedela prečo. Nikdy spolu neprišli do otvoreného konfliktu, nikdy ju ani slovom nespomenula v rozhovore s kolegami. Nebola si vedomá ničoho, čo by odôvodňovalo jej očividnú antipatiu. Zautomatizovaným pohybom ruky si vošla do vlasov, vytiahla pramienok a nechala ho sklzánuť popri tvári. Až teraz zostala pokojná. Chcela podať skvelý výkon, a tak sa nadýchla a vyšla na osvetlené javisko. To bol jej svet. V žiari reflektorov prežiť stovky rozmanitých životov. Byť Shakespearovou Júliou, Mášou v Troch sestrách, Aňou vo Višňovom sade, Maggie v Tennesseeho Williamsovej hre Mačka na rozpálenej plechovej streche a dnes pani Smithovou. Pocit, že môže nechať na pár hodín Valentínu Braunovú v šatni a byť niekým iným, jej spôsoboval zvláštnu slasť. Akoby si dokázala oddýchnuť len tým, že sa na chvíľu odpúta od samej seba, od všednosti a vlastných myšlienok, vedomá si toho, že prehnaná túžba po dokonalosti a túžba všetko zvládnuť sama jej komplikujú život. Nebola v tom nedôvera k iným ľuďom, bol to zničujúci postoj človeka, ktorý sa rozhodol, že musí zvládnuť všetko, čo mu život prinesie a zároveň to musí zvládnuť čo najlepšie. Braňo, sediaci vedľa nej na sedačke, sa na ňu usmial očami. Rád s ňou stál na javisku a ešte radšej s ňou mlčal v šatni pri cigarete. Počas pauzy

fajčil u nej v šatni, aj keď to bolo v divadle zakázané a ona ako nefajčiarka mu trpezlivo dohovárala, aby s tým prestal. Nikdy neodišla a on pri nej nevedel nefajčiť. Občas bol nervózny z jej pokoja, ktorým mu pripomínala vlastnú nervozitu, ale čím viac času spolu trávili, tým rýchlejšie sa vytrácal jeho nepokoj. Dvaja úplne odlišní ľudia, ktorých spájalo divadlo, rovnaký vek a zvláštna spriaznenosť. Dost' na priateľstvo a málo na lásku. Prinajmenšom Valentína to tak vnímala. Stlmené svetlá, zaťahujúca sa opona a potlesk. Počas ďakovačky sa vďačne usmievala do tmavého hľadiska. Túžila mať medzi divákmi niekoho blízkeho, kto by jej povedal, že bola síce dobrá, ale ku koncu sa už začala hrbiť, presne tak, ako to robila babička, keď bola večer unavená. Prialo si, aby v hľadisku sedel niekto, kto by bol na ňu hrdý a na rodinných oslavách by potom ostatným rozprával, aká je Valentína skvelá, a fotografie z jej predstavení by kolovali okolo stola a pri každom jednom pohľade príbuzných by sa šťastne pousmiala a možno aj zapýrila. Chýbal jej v hľadisku niekto, kto ju pozná odmalička a vie, že má najradšej, keď ju oslovujú Valentína, a pichne ju pri srdci zakaždým, keď jej povedia Valy alebo Tina. Chýbal jej niekto, kto ju pozná nenalíčenú, kto pozná jej dobré aj zlé dni, kto ju videl vyrastať z detských šiat. Braňo sa v tej chvíli na ňu úkosom pozrel a pevne jej stisol ruku. Netušil, čo sa v nej odohráva, ale vedel, že jej to urobí dobre. Strčil jej palec do dlane a bol vďačný, že mu to dovolila. Pretože sú chvíle, keď človek potrebuje stisnúť ruku viac ako inokedy.

2. kapitola

„Dokedy budem musieť čakať, kým sa dozviem dôvody vášho šťastia a príčinu vášho zúfalstva?“ Ivana monotónne prečítala citát z otvorenej knihy Mladá nevesta od Baricca, položená na Valentíninom stolíku v šatni. Bola tým v divadle známa. Vždy mala so sebou rozčítanú knihu a niektorí jej ticho, niektorí aj nahlas vyčítali, že sa čítaním v divadle oberá o ich spoločnosť. Len ona a tí, ktorí milujú knihy, vedia, že to nie je pravda. Kniha je výborný spoločník, ktorý nekradne čas, ale ponúka nám možnosť dobrovoľne stráviť niekoľko hodín či dní s niekým imaginárnym, koho sme si vybrali, koho príbeh opísaný v knihe chceme pochopiť. Na konci knihy pochopíme, prečo sme príbeh potrebovali poznať. Valentína veľa čítala, možno aj preto nemala čas na iné veci a nemala veľa priateľov. Neraz premýšľala, či medzi toľkými výraznými osobnosťami v divadle môže vzniknúť skutočné priateľstvo alebo aspoň dlhotrvajúci kamarátsky vzťah. Možno je to len herecká komunita a zdá sa, že je to podvedomá súťaživosť, ktorá ich spája a zároveň rozdeľuje. Je to vzájomné kopírovanie toho, čo sa oplatí prevziať od ostatných do vlastného bytia aj hereckého kumštu. Možno je to len príležitosť s niekým prehodiť pár slov

o divadle iba preto, že sa nachádza v rovnakom čase na rovnakom mieste ako my a v divadle našiel svoje sny.

Z myšlienok ju vytrhol zvoniaci mobil, no Valentína ho úspešne ignorovala. Precízne sa ďalej odličovala a úchytkom sa pozerala na Ivanu pri vedľajšom stolíku, ktorú to očividne vyrušovalo, ale ovládla sa a mlčala.

„Ty to nezdvihneš?“ opýtala sa Ivana po piatom zazvonení.

„Odličujem sa,“ povedala Valentína pokojným hlasom, ktorým Ivanu veľmi iritovala. Chcela ešte niečo dodať, ale rozmyslela si to a mobil umlčala.

O prekúrenú šatňu sa delili štyri herečky. Vyzývavá a hlučná Ivana, len o rok mladšia od Valentíny, a dve staršie kolegyně. Jedna z nich jej mohla byť mamou, aj keď sa tvárila, že v určitom bode života zabudla starnúť. O pani Dalme sa v kuloároch rozprávali legendy, ktorým sa ťažko verilo, ale dobre sa počúvali. Vzbudzovala v mladších kolegyniach pocit, že toto je to, čo by všetky herečky mali chcieť. Zaslúžený, roky budovaný profesionálny úspech, uznanie verných divákov, podmanivú krásu aj vo vyššom veku a množstvo ctiteľov, ktorí by vekom pristali skôr mladším kolegyniam.

„Ako sa ti hrá s Braňom?“ vyzvedala Ivana a jej otázka nebola náhodná. Braňo sa jej páčil od chvíle, keď nastúpila do divadla. Skúmavo sa pozrela na Valentínu a v snahe zistiť, ktorá z nich je atraktívnejšia, si ju prezerala až príliš okato. Ťažko bolo ohodnotiť samu seba, pretože na seba má človek iný pohľad, iné kritériá. Vnímame sa kritickým okom alebo až príliš zhovievavo, čo je podmienené výškou sebavedomia, momentálnou náladou, ale predovšetkým vekom. Akoby sme sa rokmi zmierili s tým, ako vyzeráme, a naučili sa akceptovať to, čo sme možno v mladosti považovali za málo pekné. Niektorým šťastlivcom sa stáva, že to, čo ich na svojom vzhľade v mladosti hnevalo, ich vekom prekvapí a začne sa im to dokonca páčiť. A možno je to len obyčajný zvyk a poznanie nadobudnuté vekom, že na tvári sa zrkadlí duša aj myšlienky a jedinou trvalou krásou, ktorá nepodlieha móde, navždy zostane úsmev vychádzajúci zo srdca. A Valentína sa usmievala

na ľudí často. Ivana musela pripustiť, že Valentína zosobňuje to, čo muži podvedome celý život hľadajú. Nehu, pokoj, pekné telo a súmernú tvár s krotkými očami, ktorá nie je natoľko krásna, aby ohurovala každého, ale každý môže povedať, že je naozaj pekná. Bola pekná kdesi uprostred. V porovnaní s Ivanou, ktorá mala v sebe oheň a neprehliadnutelnú sexualitu, však bola len náčrtom krásy. Hlučnej Ivany sa niektorí muži nepriznane báli, prípadne sa s ňou túžili len kamarátiť, ale niektorí alfasamci ju cielene vyhľadávali. Krásu nemožno porovnávať, pretože má tolko podôb a široké spektrum, že sa do nej vojde každá žena, ak o to naozaj stojí. Ivana sa ešte raz pozrela na Valentínu a s úľavou v duchu skonštatovala, že obidve sú pekné.

Unavená Valentína, zahĺbená do vlastných myšlienok, počula, čo sa jej Ivana pýtala, a nevšimla si ani jej úškľabok, ktorý jej nadelila, keď jej neodpovedala.

„Haló, niečo som sa ťa pýtala,“ povedala hlasnejšie Ivana.

Valentína jej pohľadom naznačila, že už ju vníma, len neodpovedá.

„Pýtam sa, ako sa ti hrá s Braňom,“ zopakovala podráždene.

„Dobre,“ povedala pravdivo, ale nemala chuť ďalej Braňa rozoberať.

„Bodaj by nie, keď ju hltá očami a najradšej by ju...“ pridala sa do rozhovoru Dalma, potešená tým, že môže Valentínu podpichnúť, ale vzápätí stíchla a nedopovedala, keď si uvedomila, že jej slová zaboľeli aj Ivanu. To nechcela. Ivanu mala rada. Svoju priazeň jej obzvlášť neprejavovala, ale nebola na ňu aspoň nepríjemná ako na ostatné mladé herečky. Pripomínala jej samu seba v čase, keď v divadle začínala. V jej veku sa veľmi obávala, že nemá dostatok výrazného talentu a v divadle zostane nepovšimnutá a donekonečna bude hrať len malé alebo bezvýznamné roly. Preto sa naučila pýtať si pozornosť aj inými spôsobmi. Teatrálnosťou, klokotavým smiechom, ľúbostnými románikmi, ktorými sa nijako netajila, ale aj obrovskou pracovitosťou, ktorá ju vyniesla v hereckom súbore na piedestál nedotknuteľnosti a privilegovanosti. Bola potvrdením toho, že

len talent nestačí. Krok za talentom musí ísť vytrvalosť a snaha neskĺznuť k hereckému stereotypu a nude. Neustále hľadať, skúšať z jednej aj druhej strany, premýšľať.

„No tak, Valy, priznajte to. Snáď nám nebudete tvrdiť, že ste si doteraz nevšimli Braňov záujem,“ pokračovala vo svojich slovných útokoch Dalma.

Valentína nemala v úmysle komentovať narážku. Vedela, ako sa Dalma rada zabávala na tom, keď sa jej podarilo vyprovokovať mladšie kolegyně k slovnej potýčke. Rozhodla sa, že jej dnes túto radosť neurobí, a nevenovala jej ani len obligátny veľavravný dlhý pohľad. Jej tichý hnev na Dalmu sa však prejavil na rukách, ktoré ju dočasne zradili. Chveli sa, aj keď sa veľmi snažila ovládnuť to. Zatisla pery, stiahla útle plecيا a odličovala sa intenzívnejšie, ako bolo nutné. Kým odhadzovala použité odličovacie tampóny do smetného koša, predstavovala si, že tam strká aj Dalminu hlavu, a pobavena sa svojej bizarnej predstave usmiala.

Len jedna zo žien si všimla jej zdvihnuté kútiky úst, ktorým celkom nerozumela, ale blažilo ju, že sa Valentína dokázala postaviť Dalme s noblesou. Veľavravným tichom. Honora náhle vstala, otvorila okno a do sviežeho októbrového vzduchu zašomrala: „Idete mi na nervy. Buďte ticho!“ Nepozrela sa na žiadnu zo žien, ale všetky nečakane zmlkli. Vzbudzovala obrovský rešpekt aj vďaka tomu, že oň nestála, a určite aj preto, že dokázala sústredene mlčať, ako aj prehovoriť nádherným zamatovým hlasom presne vtedy, keď si to situácia vyžadovala. Tieň nudy, ukrytý v jej očiach plných melanchólie, zastieral pred ostatnými jej obrovskú zmyselnosť. Aj v divadle sa našlo zopár vytrvalcov, ktorí neúnavne čakali na Honorin pohľad, dúfajúc v dobrodružstvo, na ktoré sa nezabúda. Poskytovala mužom stovky drobných zmyselných zážitkov a nerobila to zámerne. To, ako sa tajuplne usmievala, ako šarmantne zaklonila hlavu, keď sa smiala, ako kráčala v šatách, na ktoré nikto iný nemal odvahu, ako mlčala, keď bolo okolo nej priveľa slov, ako nepodliehala konvenciám a zachovala si čistý pohľad aj schopnosť vzoprieť sa. Toto

všetko z nej robilo výnimočnú herečku, ktorú ľudia buď milovali, alebo nechápali a poniektorí sa jej dokonca aj báli. Valentína patrila k tým, čo jej rozumeli, a napriek tomu, že aj ona mala pred Honorou úctivý zdravý rešpekt, obdivovala ju a nepriznane sa zabávala na tom, ako všetkých dokázala ihneď umlčať. Umlčať holou pravdou. Usmiala sa na kolegyňu, staršiu o desať rokov, práve vo chvíli, keď jej opäť zazvonil mobil. Honora sa na ňu prísne pozrela a Valentíne bolo jasné, že tentoraz mobil zdvihne.

„Prosím?“ Chvíľu ticho počúvala, a potom povedala: „Dobre. Syr s vyšším obsahom tuku a dve kocky kvalitného masla.“ Na chvíľu sa odmlčala a veľmi ticho dodala: „Naozaj to nemohlo počkať, kým...?“ Ešte chvíľu počúvala hlas v telefóne a zároveň ospravedlňujúco prebehla očami po tvárach ostatných žien, s túžbou rýchlo ukončiť rozhovor. Nemala rada svedkov svojho súkromného života. Dôkladne si vybrala, komu doň dovolí nazrieť a kto doň môže aj vstúpiť. Mala rada, keď o nej v divadle nikto nič nevedel. Nemusela nikomu nič vysvetľovať, nemala potrebu nikomu sa sťažovať. Bola to jej forma slobody. Vedela veľmi presne zafinovať, čo chce, čo nechce a s čím sa musí naučiť žiť. S kabátom prehodeným cez ruku, s taškou na pleci a s knihou v ruke sa rýchlo rozlúčila a potichu vykĺzla z divadelnej šatne.

Koniec októbra bol tento rok k ľuďom priateľský. Nevyžadoval hrubé kabáty ani dáždniky. Sprevádzal ľudí bezvetrím a príjemnou teplotou aj v neskorých nočných hodinách. Valentína zdvihla ruku na pozdrav a žoviálny starý vrátnik, sediaci ako kulisa v služobnom vchode divadla, jej poslal vzdušný bozk. Široko sa na neho usmiala. Mala rada jeho hru na vzdušné bozky s návratom. Vrátila mu dva bozky odfúknuté z obidvoch rúk. Milovala týchto prostých ľudí, ktorí poznali nehu aj v dňoch, keď na ňu ostatní zabudli, ľudí, ktorí nič neriešili, ale všetko dôležité si všimli. Na zlé zabudli, ale na dobré a pekné upozornili každého, kto bol ochotný vypočuť si ich. Pred divadlom ju nečakane zastavil Braňov pohľad. Mlčky vybrala z vrecka balíček žuvačiek a bez opýtania mu jednu